

Kam je směřována česká věda novými zákony?

Jiří Rákosník

Rada pro výzkum a vývoj přes protesty zástupců AV ČR na popud svého sekretáře dr. Blažky prosadila do novely zákona č. 130/2002 Sb. následující ustanovení v § 7 odst. 6:

Institucionální podporu poskytne poskytovatel výzkumné organizaci na základě zhodnocení jí dosažených výsledků tak, že její podíl na celkové výši institucionální podpory výzkumných organizací ze státního rozpočtu v daném roce odpovídá jejímu podílu na hodnotě výsledků všech výzkumných organizací dosažených v uplynulých 5 letech podle hodnocení prováděného každoročně Radou pro výzkum, vývoj a inovace. Poskytovatel může výši podpory upravit podle podrobnějšího hodnocení používajícího mezinárodně uznávaných metodik^{7b)}, které společně s výsledky podrobnějšího hodnocení a pravidly úpravy podpory před jejím poskytnutím zveřejní.

^{7b)} *Například Research Assessment Exercise.*

První věta říká, že se peníze budou rozdělovat trojčlenkou úměrně počtům bodů přidělených výzkumným organizacím v rámci lineární jednoparametrické škály na základě metodiky hodnocení, kterou bude určovat RVV. Jediné, co se zástupcům AV ČR podařilo prosadit, jsou slova „na základě zhodnocení jí dosažených výsledků“ v první větě a celá druhá věta, která říká, že si poskytovatel může dát práci s důkladnějším hodnocením a na jeho základě nesmyslně vygenerovanou hromádku peněz přerozdělit. Trojčlenku dr. Blažka vehementně hájí odkazem na to, že je to jediný způsob, jak vnést do rozdělování peněz na výzkum a vývoj pořádek, a RVV mu přizvukuje, aniž domyslela, co z toho vyplývá.

Dr. Blažka se shlédl v siru Humphreym z populárního britského televizního seriálu „Jistě, pane ministře“ a je přesvědčen, že je povolán určovat vědní politiku v této zemi. (Ne)pochopil však, že možnost státních úředníků ve Velké Británii ovlivňovat politiku je silně omezena v rámci fungujících demokratických pravidel.

Stejným způsobem jako tvorbu zákona č. 130 ovlivňuje tvorbu Metodiky hodnocení, jejíž výsledky tvoří vstupy do trojčlenky. „Demokraticky“ se souhlasem RVV vybral členy Komise pro hodnocení výsledků (KHV), která Metodiku připravuje, a navrhl se za jejího předsedu. Ani KHV ani RVV, která Metodiku hodnocení schválila, se nezabývala analýzou toho, co Metodika ve spojení s trojčlenkou způsobí.

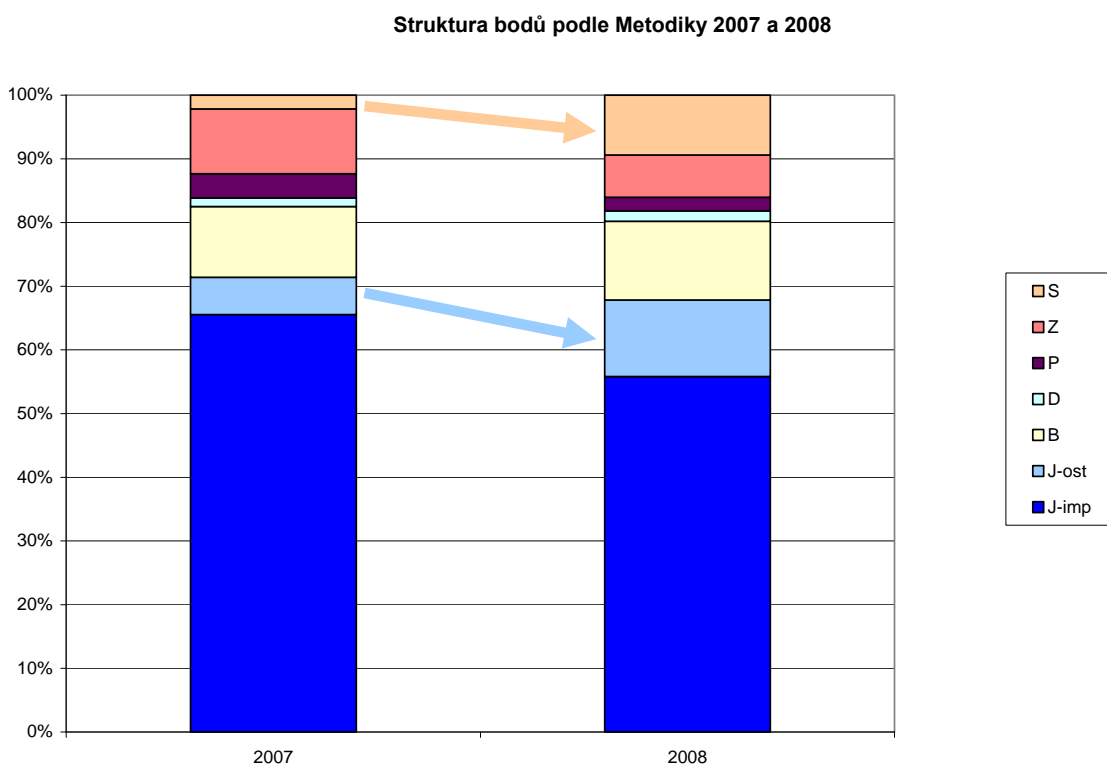
Výsledek Metodiky a (zatím ještě neplatného) trojčlenkového postupu rozdělování peněz je vidět již nyní. V řadě institucí se tvorba vědeckých výsledků mění v pouhou honbu za body. Kvalita výzkumu, jejíž dosažení bylo jedním z hlavních cílů vládní Reformy systému VaV, se nahrazuje kvantitou. Vědci jsou nabádáni svými nadřízenými, aby se snažili pro svou instituci zajistit co nejvíce bodů za každou cenu, a jsou ochotni na tu hru přistoupit. Protože se body za výsledky dělí mezi spoluautory a jejich instituce, objevují se úvahy i oficiální pokyny k tomu, jak využít každé možnosti spoluautora a jeho instituci připravit o část bodů (tj. peněz). Databáze RIV byla bleskově zaplevelena velkým množstvím „měkkých“ výsledků, jejichž uplatnění nevyžaduje důkladnou oponenturu a posouzení kvality.

Komu to prospěje? Krátkodobé finanční zisky „vítězů“ budou zaplacený následující prohrou všech.

Radu pro výzkum a vývoj neznepokojily ani konkrétní důsledky Metodiky a jejího mechanického uplatnění, které vyšly najevo při současné přípravě návrhu rozpočtu VaV pro příští tři roky: přesuny institucionálních prostředků mezi poskytovateli v řádu desítek procent, které destabilizují systém VaV, a na jedné straně znehodnocují dosavadní prostředky vložené do těch institucí, jejichž činnost by se nyní měla náhle dramaticky omezit, a na druhé straně připravují znehodnocení těch prostředků, které v důsledku obrovských skokových nárůstů nebudou výzkumné organizace schopny efektivně využít.

Připojený graf ukazuje procentuální rozložení bodů (a na základě toho přidělených peněz) dosažených všemi výzkumnými organizacemi v ČR podle Metodiky 2007 a Metodiky 2008. Graf zřetelně ilustruje přesouvání důrazu na „měkké“ výsledky jak v oblasti základního výzkumu (J-ost vůči J-imp), tak v oblasti aplikovaného výzkumu (S vůči P a T).

Je toto opravdu cíl, který vláda sledovala svou Reformou systému VaV?

J-imp: článek v impaktovaném časopise zařazeném v databázi Web of Science

J-ost: článek v časopise, který RVV zařadila do seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR (viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=495942>), nebo který je evidován v některé ze světově uznávaných databází (SCOPUS, ERIH).

B: odborná kniha nebo její kapitola

D: článek ve sborníku evidovaném v databázi ISI Proceedings společnosti Thomson Reuters

P: udělený patent

Z: poloprovoz, ověřená technologie, odrůda, plemeno, léčebný postup, ...

S: prototyp, uplatněná metodika, software, ...

Přesné definice typů výsledků a jejich hodnocení jsou uvedeny v Metodice hodnocení výsledků VaV v roce 2008 (viz <http://www.vyzkum.cz/FrontClanek.aspx?idsekce=503762>).